

Nová poľská vláda robí poriadky - ani všetci neoliberali nie sú rovnako liberálni...

- CZ24 News | 24. prosince 2023

POLSKO: Hoci politická situácia po nástupe novej poľskej vlády niekedy pripomína pomery na Slovensku, aj v tomto prípade porovnávanie kríva. Polarizácia spoločnosti v Poľsku je iná ako u nás a aj vládne koalície sa „charakterovo“ odlišujú. Podstatné je však, že liberálna demokracia nie je taká krištáľovo čistá a ani moc, médiá a právo v nej nie sú také „anjelské“, ako sa nám to manipulatívne snažia vsugerovať jej apologéti. Dnes sa zdá, že všetko, čo sa dá v liberálnej demokracii (a je toho neúrekom, najmä v spojení s vládou peňazi) zneužiť, sa spravidla aj zneužije. Moc a peniaze je jedna stránka sveta a starosti a trápenia bežných ľudí jeho druhou, odvrátenou stránkou.

Základný rozdiel medzi Poľskom a Slovenskom je ten, že stará poľská vláda síce robila vypočítavé i nedemokratické kroky vo svoj prospech, ale nerozrušila ekonomiku štátu tak diletantsky devastačne, ako sa to urobilo počas slovenského „matovičo-hegero-ódoorovského vládneho trojobdobia“. Ak sme v predchádzajúcom článku písali o tom, že poľský minister národnej obrany Władysław Kosiniak-Kamysz hovoril 16. decembra o zvýšení plátov na ministerstve a v jeho organizáciách o 20 % a na vojenských školách dokonca o 30 %, tak 18. decembra vláda oznámila, že takéto zvýšenie bude v celej štátnej správe i školstve. Hoci Poľsko finančne tiež nemôže vyskakovať, na Slovensku po bohapustom finančnom vyčíňaní dvoch „premiér/financministrov“ o takom čomsi nejaký ten rok môžeme len snívať.

Z politicko-analytického hľadiska stojí za to pozrieť sa bližšie na razantné kroky, ktoré robí nová poľská vláda, vedená liberálnou Občianskou platformou na čele s Donaldom Tuskom. Volebne víťazná, ale od moci odstavená strana Právo a spravodlivosť (PiS) sa, samozrejme, začala vzpínať rušení svojich lukratívnych „oporných stĺpov“. Otázne je však, či sa títo nacionalistickí konzervatívci odhodlajú k takému podlému kroku ako slovenská porazená opozícia, v ktorej nie je núdza o ľudí so stratou zmyslu pre realitu (politickú i ľudskú) a pôjdu sa sťažovať do Bruselu. A ak by aj išli, D. Tuska ako bývalého predsedu Európskej rady si Brusel bude chrániť. Hoci ide o liberála, politika jeho vlády je proti opozícii razantnejšia ako na Slovensku. Asi si to môže aj viac dovoliť... Niektoré poľské médiá ho kritizujú, ale nejde o také stupídne a vulgárne útoky ako na Slovensku.

Rýchle vymenovanie šéfov spravodajských služieb

Tuskova vláda s menovaním poverených šéfov spravodajských služieb neotálala a uskutočnila ho už 19. decembra. Časť médií sa o ňom vyjadrila pozitívne v tom zmysle, že dodržal slovo a urobil tak do týždňa po odvolaní starých šéfov. Hoci ide jednoznačne o politických nominantov, sú to skúsení profesionáli z brandže, o ktorých kvalite nemožno pochybovať. Až na jednu výnimku nie sú ani príliš známi. Nebudeme rozoberať, kto všetko stál na čele slovenských spravodajských služieb či vojenských alebo civilných (nevojenských) v tomto storočí. Politické „kádre“ bez skúseností v oblasti sa však bežne ocitajú na čele spravodajských služieb aj v USA, RF či Nemecku i inde. Predsa však len pre kontinuitu i odbornosť pôsobenia spravodajských služieb je lepšie, ak ich vedú profesionálne kádre. Samozrejme, politicky sa tieto služby dajú donútiť k zneužitiu aj pod ich vedením.

Predseda vlády D. Tusk uviedol, že poverených šéfov spravodajských služieb menoval po diskusii v kruhu spravodajských služieb, vyžiadaní stanoviska prezidenta, ako aj na žiadosť ministra národnej obrany. Pri ich menovaní podal krátku charakteristiku jednotlivých osôb, ktoré doplníme aj o informácie z médií. Vzhľadom na rýchlosť menovania je o viacerých osobách zatiaľ málo informácií o ich minulosti.

Na čelo najväčšej poľskej spravodajskej služby Agentúry vnútornej bezpečnosti bol ustanovený plukovník **Rafal Syrysko**, ktorý má za sebou 31 rokov služby v brandži. Začínal ešte v Úrade ochrany štátu (Urząd Ochrony Państwa – ďalej len UOP), ktorý fungoval v rokoch 1990 – 2002. Prišiel z funkcie vojvodského riaditeľa agentúry v Poznani.

Plukovník **Paweł Szota** sa stal riaditeľom Agentúry rozvedky (teda vonkajšej špionáže). Služí už 23 rokov. Začínal tiež v UOP a potom slúžil v zahraničnej spravodajskej agentúre ako operatívca i analytik. Dobre pozná medzinárodné problémy, pôsobil aj vo Washingtone a Londýne.

Brigádny generál **Jarosław Stróżyk** (*1969), ktorý je z nových šéfov najznámejší, povedie Službu vojenskej kontrarozvedky. Vysokú dôstojnícku školu začal študovať ešte v socialistickom Poľsku. Pôsobil vo Vojenských informačných službách, ktoré existovali v rokoch 1991 – 2006 a neskôr po nich vytvorenej Službe vojenskej rozvedky. Od septembra 2010 do septembra 2013 bol zástupcom riaditeľa Medzinárodného spravodajského riaditeľstva Vojenského štábu NATO. Od septembra 2013 do januára 2016 bol pridelencom obrany vo Washingtone a potom odišiel do zálohy. Neskôr pôsobil ako viceprezident v nadácii Stratpoints, ktorá sa zaoberá o. i. aj otázkami kybernetickej bezpečnosti.

Službu vojenskej rozvedky (teda vojenskú špionáž) povedie prvý raz v poľských dejinách žena. Jej riaditeľkou sa stala plukovníčka **Dorota Kawecka**. Má dvadsaťročné skúsenosti z pôsobenia v službe, predovšetkým v oblasti elektronickej rozvedky. V minulosti pôsobila aj ako atašé obrany v Londýne.

Aj na čelo netradičnej spravodajskej služby Ústredného protikorupčného úradu sa dostala žena. Ide o **Agnieszka Kwiatkowsku-Gurdak**, ktorá je v bezpečnostných zložkách od svojich 19 rokov a bola aj policajnou dôstojníčkou v Ústrednom úrade vyšetrovania. Od roku 2015 pôsobila v pobočke Ústredného protikorupčného úradu v Bydgoszczi.

Výmena vedenia spravodajských služieb bola masívna. Súčasne boli menovaní aj zástupcovia riaditeľov väčšiny služieb (boli uverejnené ich mená).

Zaujímavé je, že 18. decembra prišiel na krátku návštevu do Varšavy riaditeľ CIA William Burns. Predtým bol v Poľsku 16. marca 2023 a stretol sa s prezidentom Andrzejom Dudom. Tentokrát ho prijal minister – koordinátor spravodajských služieb Tomasz Siemoniak (ktovie či posudzovali aj otázku nových šéfov služieb). Podľa mediálnych informácií diskutovali o spolupráci medzi Poľskom a USA v oblasti bezpečnosti s osobitným dôrazom na ukrajinskú krízu, ako aj o výzvach pre NATO pred summitom paktu vo Washingtone v roku 2024. Zdôraznili aj spoločnú vôľu zachovať čo najužšiu spoluprácu medzi spravodajskými službami oboch štátov.

Ďalšie zmeny v bezpečnostnom sektore

V súvislosti so zmenami v bezpečnostnom sektore štátny tajomník ministerstva národnej obrany Cezary Tomczyk oznámil, že komisia na vyšetrovanie havárie lietadla v Smolensku bola definitívne rozpustená. Jej bývalý predseda Antoni Macierewicz už nemá ochranu Vojenskej polície, ani k dispozícii služobné vozidlo.

Ďalej C. Tomczyk uviedol, že v ozbrojených silách budú ďalšie zmeny, ktoré sú potrebné pre ich správne fungovanie. Zdôraznil právo ministra národnej obrany vybrať si spolupracovníkov. Došlo už k demisii vysokopostaveného šéfa Vojenského kontrolného inšpektorátu (Inspektorat Kontroli Wojskowej) generála zbraní (v terminológii NATO ide o hodnosť generálporučíka) Krzysztofa Radomskeho,

Na margo rozpočtu ministerstva národnej obrany C. Tomczyk povedal, že zostane v rovnakej,

rekordnej výške. Bude sa pokračovať v investíciách do ozbrojených síl. Modernizačné programy si vyžadujú revíziu, ale pokiaľ ide o výšku financií, zostane rovnaká. Zdôraznil, že na ministerstve prebieha audit všetkých zmlúv, uzavretých v tejto oblasti.

K zmene došlo aj na čele polície. Za nového dočasného hlavného veliteľa polície menoval 22. decembra minister vnútra a správy Marcin Kierwiński inšpektora (policajná hodnosť zodpovedá vojenskej hodnosti plukovníka) **Mareka Boroña**. Ide tiež o skúseného policajta, ktorý slúži už 29 rokov a má povesť dobrého kriminalistu. Média poukazujú na to, že dočasné menovanie vedie stále k dohadom, kto sa stane stálym šéfom polície. Ministerstvo oznámilo, že hodnotenie kandidátov na toto miesto bude spojené s analýzami a konzultáciami, ktoré majú pomôcť nájsť osobu s novým pohľadom na kvalitu pôsobenia polície.

Iskrí to aj v priestore verejnoprávnych médií

Sejm 19. decembra prijal uznesenie o obnovení právneho poriadku a nestrannosti a spoľahlivosti verejnoprávnych médií a Poľskej tlačovej agentúry. Minister kultúry Bartłomiej Sienkiewicz 20. decembra odvolal dozorné rady televízie (Telewizja Polska, známa pod skratkou TWP), rozhlasu (Polskie Radio) a Poľskej tlačovej agentúry (Polska Agencja Prasowa, známa pod skratkou PAP). Novomenované dozorné rady vzápätí zvolili nových predsedov verejnoprávnych médií.

Médiá poukazujú na to, že minister B. Sienkiewicz (*1961), od februára 2013 do septembra 2014 minister vnútra a poverený aj koordináciou spravodajských služieb) je bývalý príslušník spravodajskej služby. V rokoch 1990 – 2002 pôsobil v UOP a dosiahol hodnosť podplukovníka.

Odvolanie šéfov verejnoprávnych médií je zamotaný právno-politický krok, ktorý vyvoláva pochybnosti a mediálne sa o ňom diskutuje. Problém priority vznikol kvôli snahe PiS zabrániť jej vytlačeniu najmä z TWP, z ktorej urobila baštu svojej propagandy a kde sa pokúsila „zabetónovať“. Pred nástupom PiS k moci dohliadal na verejnoprávne médiá a menovanie ich šéfov ústavný orgán – Národná rada pre vysielanie a retransmisiu. PiS v júni 2016 vytvorila Národnú mediálnu radu, ktorá – hoci bola podľa Ústavného súdu v rozpore s ústavou – však prevzala kompetencie Národnej rady pre vysielanie a retransmisiu. Takto sa podarilo PiS „upraviť“ vedenie TWP podľa svojich predstáv a mohla šíriť jej propagandu, neraz označovanú za agresívnu. Normy prijaté vládou PiS v tejto oblasti boli prešpekulované i „zaistené“ a prekonávajú (odstraňujú) sa ťažko.

Novela mediálnych zákonov spolu so zmenami v justícii, ktoré uskutočnila vláda PiS, viedli k masovým protivládny protestom. Stali sa aj dôvodmi uvalenia sankcií EÚ na Poľsko kvôli „obmedzenému fungovaniu demokracie“.

Panoval názor, že propaganda TWP prispela v roku v roku 2019 k víťazstvu PiS vo voľbách, ako aj v roku 2019 k víťazstvu A. Dudu. Zbavenie PiS vplyvu na verejnoprávne médiá sa preto považovalo za jednu z najdôležitejších úloh, ktoré si stanovila Koalícia 15. októbra.

Zmeny v TWP sprevádzala haravara. Do jej budovy, kde protestovali opoziční poslanci, prišla aj polícia. Neboli odvysielané pravidelné spravodajské relácie a namiesto nich sa objavili staré filmy a seriály. Na druhý deň, 21. decembra, po výmene vedenia televízie i jej redaktorov už všetko išlo po starom.

Aj v Poľsku je verejnoprávna televízia „požieračom“ peňazí. Parlamentný výbor pre verejné financie však predložil vo vládnom návrhu zákona o rozpočte na rok 2024 „zaujímavý“ pozmeňujúci návrh, ktorý sa týka TWP. Môže dostať takmer 3 miliardy zlotých (PLN). Podľa kuloárov to bola reakcia na personálnu výmenu jej vedenia.

Záver

V tomto týždni vznikla aj ďalšia aféra. Ide o zrážku názorov vlády a opozície ohľadne riešenia problému bývalého ministra vnútra (2019 – 2023) Mariusza Kamińskiego a teraz poslanca za PiS, ktorý bol znovu odsúdený (na to však v Poľsku nepotrebovali ani špeciálnu prokuratúru lipšicovského typu) za trestné činy v minulosti. Prípád sa však ťahá už dlhší čas a jeho rozbor je zložitým právnym problémom. Ide však aj o oveľa širší problém zmien právnych úprav z čias vlády PiS.

Pôsobenie poľskej vlády je spojené aj s protirečieniami kontinuity a diskontinuity v jej politike. Patrila k nej aj návšteva riaditeľa CIA. Na dôvažok nový minister zahraničných vecí Radosław Sikorski v duchu módnjej západnej politickej tradície urobil 22. decembra svoju prvú zahraničnú návštevu v Kyjeve. Podrobnosti o návšteve sú z bezpečnostných dôvodov utajené, ale je známe, že mal zapáliť sviečky pod krížom na pamiatku obetí Euromajdanu. Samozrejme, že sa malo hovoriť o pokračujúcej podpore Ukrajiny Poľskom. Otvorené však zostáva, ako sa bude riešiť problém blokády hraníc a iné komplikácie v poľsko-ukrajinských vzťahoch, ktoré sa nakopili v posledných mesiacoch.

Zakončíme moralizátorsky. Politika v 21. storočí je bezpochyby zaujímavá, aj keď horšie to je s pochopením konania jednotlivých subjektov a osôb. Veľké politické symboly z minulosti sa vytrácajú. Nahrádza ich sofistikovaná manipulácia. Čoraz viac nejasností i svárov vzniká pri zmene moci a jej prechode z rúk opozície k novej vládnej koalícii i naopak, keď staré sily pripravené o moc bezohľadne útočia na novú moc. Staré známe machiavellistické, že účel svätí prostriedky, sa príliš často oblieka do nového, ale nepekného šatu aj v ére neoliberalizmu.

AUTOR: František Škvrnda

ZDROJ: Noví Slovo